

Kulturværdiudvalget

The Danish Commission on the Export of Cultural Assets

Årsberetning 2025

Indhold

Forord	3
Konkrete sager i 2025.....	4
1. Udførselsforbud og erhvervelser	4
2. Forbehold.....	5
3. Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud m.v.....	5
Udvalgets øvrige arbejde i 2025.....	6
1. Udvalgets arbejde i beretningsåret	6
2. Gennemgang af kataloger	6
3. Individuelle ansøgninger	6
4. Værdigrænsen indeksreguleret for 2025	7
5. Henvendelser fra udenlandske myndigheder m.v.	7
6. EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande	7
Kulturværdiudvalget.....	9
Sekretariat	9
Kontakt	9
Kulturværdiudvalgets hjemmeside	9
Medlemmer ved årets udgang	9

Forord

Det er Kulturværdiudvalgets opgave at sikre, at Danmark ikke mister de allervigtigste kulturværdier til udlandet. Udvalget har med *lov om sikring af kulturværdier i Danmark* mulighed for at nedlægge forbud mod udførsel af særlige danske kulturværdier, når der dukker et helt unikt værk op på en auktion, eller når en ejer ansøger udvalget om tilladelse til at føre sin særlige kulturgenstand ud af landet.

I februar 2025 tiltrådte jeg som direktør for Det Kgl. Bibliotek og blev efterfølgende valgt til forperson for Kulturværdiudvalget. Udvalget spiller en vigtig rolle i at sikre, at der foretages en nøje faglig vurdering af, om der er tale om genstande, der kan betegnes som umistelig dansk kulturarv og dermed bør forblive i Danmark.

I 2025 har udvalget nedlagt et enkelt forbud om udførsel. Det drejer sig om en tegning af den kendte guldaldermaler Martinus Rørbye. Tegningen viser pladsen ved Seraillets port i det daværende Konstantinopel, som Rørbye oplevede på sin rejse i midten af 1830'erne. I årsberetningen kan man læse mere om tegningen og baggrunden for udførselsforbuddet.

Når Kulturværdiudvalget nedlægger et forbud mod udførsel af en genstand, så er det en forudsætning, at et museum eller en institution kan skaffe finansiering til at erhverve genstanden. Jeg vil gerne rette en stor tak til de fonde, der generøst år efter år donerer midler til, at kulturgenstande kan forblive i Danmark.

En stor tak skal også lyde til de sagkyndige og eksperter, som i årets løb har bistået udvalget med deres ekspertise. Jeg vil også takke næstforperson, rigsarkivar Morten Ellegaard, som virkede som forperson for Kulturværdiudvalget i de første måneder af 2025.

Bente Skovgaard Kristensen

Direktør for Det Kgl. Bibliotek og forperson for Kulturværdiudvalget

Konkrete sager i 2025

1. Udførselsforbud og erhvervelser

Kulturværdiudvalget har nedlagt et udførselsforbud i 2025. Genstanden beskrives kort herunder:

- a. Forbud mod udførsel af Martinus Rørbyes tegning af "Brønden ved Seraillets port, Constantinopel" fra 1835/6.*

Tegningen af brønden i Konstantinopel er udført af den dansk-norske guldaldermaler Martinus Rørbye (1803-1848) under en rejse til Tyrkiet. Tegningen blev sat til salg via Liveauktion på Bruun-Rasmussen Kunstauktioner i oktober måned 2025 og blev solgt til en udenlandsk køber, som derefter søgte om udførselstilladelse.

Udvalgets medlemmer tilsluttede sig den sagkyndige vurdering og nedlagde forbud mod udførsel af tegningen af følgende grunde:

- Ophaveren til tegningen er den danske kunstmaler, Martinus Rørbye, som udførte tegningen under sit besøg i Konstantinopel i vinteren 1835/36.
- Tegningen var udarbejdet på stedet i Konstantinopel og er kvalitetsmæssigt enestående blandt kunstnerens tegninger fra Konstantinopel.
- Tegningen blev senere forlæg for en gennemarbejdet akvarel, som Rørbye skænkede Christian VIII i 1840 og som i dag findes i Kongens Håndbibliotek. Der kendes desuden en anden tegning i privateje med farvemæssige afvigelser fra den foreliggende. Denne anden tegning har formentlig været brugt som et eksperiment under arbejdet på maleriet "Brønden på Pladsen St. Sophie ved Seraillets port i Constantinopel" (1846, ARoS Aarhus Kunstmuseum), som er et hovedværk i kunstnerens produktion. Tegningen, som ansøgningen vedrører, må betragtes som et direkte forlæg for maleriet; den hører til de mest gennemarbejdede fra kunstnerens rejse og er som sådan af høj kunstnerisk kvalitet.
- Tegningen har siden kunstnerens død været ejet af hans efterkommere.
- Rørbyes rejse til Konstantinopel var enestående for hele den såkaldte guldalderperiode i dansk kunsthistorie, og hans tegninger og akvareller fra opholdet udgør et vidnesbyrd om et kulturmøde mellem dansk billedkunst på den ene side og en anderledes materiel og etnisk kultur på den anden. Rørbyes rejse, som han foretog sammen med arkitekten M.G. Bindesbøll, modsvares af H.C. Andersens rejse til byen i 1841.
- Tegningen "Brønden ved Seraillets port, Constantinopel" udgør som forudsætning for tre andre, senere arbejder af kunstneren den eneste mulighed for at vurdere disses status og karakter. Udføres tegningen fra Danmark, bortfalder denne nøgle til forståelse af væsentlige værker i guldalderkunsten.
- Den samlede produktion af tegninger og malerier, som rejsen udmøntede sig i, er unikke eksempler på orientalisme i hele guldalderens danske billedkunst, og eftersom tegningen må betragtes som et hovedværk i den pågældende værkgruppe, er den af enestående national betydning.

Købet af tegningen blev gjort muligt via donationer fra Hermod Lannungs Fond.

Udvalget besluttede, at tegningen skal indgå i kobberstiksamlingen på SMK – Statens Museum for Kunst.

2. Forbehold

Kulturværdiudvalget har ved forhåndsgennemgangen af auktionskataloger i 2025 taget 2 forbehold i auktionssager, der resulterede i ét udførselsforbud:

Forbehold i forbindelse med Liveauktion i marts 2025 vedr. Ellen Fischers maleri ”Opstilling med hare og østers” fra ca. 1921: Efter indstilling fra et dansk museum blev der taget et forbehold mod udførsel af maleriet af Ellen Fischer. En indstilling om udførselsforbud blev sendt i skriftlig høring i Kulturværdiudvalget, som besluttede, at der ikke var grundlag for et udførselsforbud i sagen.

Forbehold i forbindelse med auktionen i oktober 2025 vedr. Martinus Rørbyes tegning ”Brønden ved Se-raillets port, Constantinopel” fra 1836: Da tegningen blev solgt med henblik på eksport, modtog udvalget en ansøgning om udførselstilladelse, hvorefter et udførselsforbud blev nedlagt; se mere herom i afsnit 1.

3. Kulturgjenstande i privateje belagt med udførselsforbud m.v.

Ved udgangen af 2025 er følgende danske privatejede kulturgjenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

- Resterende dele af Ålholm-samlingen (1600- og 1700-tallet), 1996-97.
- En flintdolk fra Stubberup ved Nysted (stenalderen), 2010.

Årstallet i parentes henviser til oprindelsesåret/perioden for oprindelse, mens det andet årstal angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud.

Udvalgets øvrige arbejde i 2025

1. Udvalgets arbejde i beretningsåret

Der har været afholdt tre møder i Kulturværdiudvalget i 2025.

2. Gennemgang af kataloger

En del af Kulturværdiudvalgets arbejde består i en forhåndsgennemgang af auktionskataloger. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i § 9 i bekendtgørelsen om sikring af kulturværdier i Danmark (senest ved bekendtgørelse nr. 391 af 30. april 2011). Udvalget foretager før auktionen en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal derfor være udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen for, at udvalget kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet.

Kulturværdiudvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker udvalget tager *forbehold* for, dvs. de genstande og værker, der ved salg med henblik på udførsel til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af kulturværdilovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammerslagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris.

Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at udvalget indstiller til kulturministeren, at ministeren træffer beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse (§ 2, stk. 4). Udvalget har i 1997 præciseret, at udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan omvendt frit udføres efter auktionen.

I 2025 har der været afholdt 10 live auktioner hos Bruun Rasmussens Kunstauktioner, hvor Kulturværdiudvalget og udvalgets sagkyndige har gennemgået katalogerne forud for auktionerne.

3. Individuelle ansøgninger

Det fremgår af kulturværdilovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige, og udvalget kan benytte sagkyndige udpeget af bl.a. Auktionslederforeningen, Dansk Kunst Antikvitetshandler Union, Den Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst Antik Design Ringen.

Kulturværdiudvalget har i 2025 modtaget i alt 65 individuelle ansøgninger om udførselstilladelse for kulturgenstande i privateje.

64 ansøgninger blev bevilget, idet der i én sag blev nedlagt forbud mod udførsel (se afsnittet "Udførselsforbud og erhvervelser).

4. Værdigrænsen indeksreguleret for 2025

Den oprindelige værdigrænse på 150.000 kr. for genstande, som er ældre end 50 år, skal årligt reguleres pr. 1. januar efter udviklingen i det af Danmarks Statistik offentliggjorte forbrugerprisindeks, jf. kulturværdilovens § 2, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 5.

Med virkning fra 1. marts 2025 blev værdigrænsen hævet til 195.000 kr.

Værdigrænsen for fotografier, som uanset alder har en værdi på kr. 30.000 eller derover, reguleres derimod ikke.

5. Henvendelser fra udenlandske myndigheder m.v.

I løbet af 2025 har Kulturværdiudvalget haft enkelte henvendelser fra udenlandske myndigheder vedrørende tilbageførelse af beslaglagte genstande. Kulturværdiudvalget ser positivt på sådanne sager og arbejder tæt sammen med de relevante myndigheder.

Udvalget har i 2025 en verserende sag om tilbageførelse af kulturgenstande til Danmark.

6. EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfaldt mellem EU-landene, blev det besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked ændrede ikke ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende i relation til loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer hvornår og under hvilke betingelser, der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande uden for EU.

For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EU's fælles toldgrænser i henhold til Rådets forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992 om udførsel af kulturgoder. Forordningen, der trådte i kraft den 1. april 1993, er senest ændret ved Rådets forordning nr. 116/2009 af 18. december 2008 om udførsel af kulturgoder, der trådte i kraft i den 2. marts 2009. Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område.

Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdi- og aldersgrænser, og ordningen indebærer, at der

også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov.

Kulturværdiudvalget har i 2025 modtaget 118 ansøgninger om tilladelse til udførsel af i alt 452 enkeltgenstande eller samlinger i henhold til EU-forordningen.

Heraf er 53 ansøgninger omfattende 245 genstande, indgivet af museer og privatpersoner, som ønskede en midlertidig udførselstilladelse i forbindelse med udlån til udstillinger i udlandet. Herudover blev der givet definitiv udførselstilladelse i 64 ansøgninger omfattende tilsammen 207 enkeltgenstande.

Kulturværdiudvalget

Sekretariat

Kulturværdiudvalgets sekretariatsfunktioner varetages af akademisk medarbejder, mag.art., ph.d. Laura Søvsø Thomasen, Det Kgl. Bibliotek. Funktionen som udvalgets juridiske rådgiver varetages af chefjurist Lene Hedegaard Johansen, Det Kgl. Bibliotek.

Kontakt

Kulturværdiudvalgets Sekretariat
Det Kgl. Bibliotek
Christians Brygge 8
1219 København K

kulturvaerdier@kb.dk (+45) 91 32 47 23

Kulturværdiudvalgets hjemmeside

kulturvaerdier.kb.dk/

Medlemmer ved årets udgang

Bente Skovgaard Kristensen	(forperson)	Direktør Det Kgl. Bibliotek
Morten Ellegaard	(næstforperson)	Rigsarkivar Rigsarkivet
Astrid La Cour		Direktør Statens Museum for Kunst
Rane Willerslev		Direktør Nationalmuseet
Anne-Louise Sommer		Direktør Designmuseum Danmark